

Litteratur

Chou, Wah-shan

2000 Tongzhi. Politics of Same-Sex Eroticism in Chinese Societies. London: Routledge.

Huang, Hans Tao-Ming

2011 Queer Politics and Sexual Modernity in Taiwan. Hong Kong: Hong Kong University Press.

Liu, Petrus

2010 Why does Queer Theory Need China? Positions 18(2):291-320.

Liu, Jen-peng & Nafei Ding

2005 Reticent Poetics, Queer Politics. Inter-Asia Cultural Studies 6(1):30-55.

Jens Rydström

Professor i genusvetenskap

Lunds Universitet

MATTHEW CAREY: *Mistrust. An Ethnographic Theory.* 2017. Chicago: HAU Books & University of Chicago Press 2017. 146 sider. ISBN 978-09-9736-752-2. Pris: 162 kr.

Mistrust er en yderst ambitiøs bog, teoretisk såvel som empirisk. Forfatteren omtaler den som en etnografisk undersøgelse af en hypotese, nemlig den, at andre mennesker er upålidelige. Han understreger, at der ikke er tale om en etnografisk undersøgelse af et sted eller et folk. Ikke desto mindre består bogen, i tråd med de principper, der ligger til grund for HAU-bogserien, af teori, der er fremkommet af etnografisk forskning og dermed bygger på nøje studier af et bestemt sted på et bestemt tidspunkt. *Mistrust* er blevet til som resultat af Careys to års deltagerobservation hos det berberiske ishelhiynfolk i de marokkanske Høje Atlasbjerge. Dens overbevisningskraft bygger på hans etnografiske undersøgelse af et sted og et folk. Dette er netop bogens første store force: de fintmærkende og medrivende beskrivelser af livet blandt ishelhiynfolket, sådan som Carey oplevede det sammen med sine venner. Og „venner“ er det ord, han anvender bogen igennem, aldrig „informanter“ eller „samtalepartnere“.

Carey fremstiller ishelhiynfolkets begreb om mistro som en måde, hvorpå man opretholder værdier om „hårdfør autonomi og moralsk ligeværdighed“. Hvis tillid er en slags kontrol, i og med at den presser folk til at tilpasse sig det, der forventes, er mistro en attitude, der antager, at andre mennesker ikke er begrænset af sådanne forventninger. Den ishelhiynske teori er, sådan som Carey præsenterer den, at mistro og autonomi er to sider af samme ideal, nemlig idealet om det „frie menneske“ (jf. ordet *amazigh*, der betyder „frit menneske“ og er den nuværende gængse betegnelse for berber, s. 12, note 17).

Bogen lægger ud med at anerkende den grundlæggende status, tillid har inden for social teori, og går så videre til tillidens mindre studerede skygge: mistro. Den behandler mistro i fire kapitler, hvoraf tre drejer sig om bestemte dele af livet blandt ishelhiynfolket: samtale, venskab og politik. I hvert kapitel opstiller Carey nogle veletablerede begrebsmæssige rammer som en baggrund, hvorpå ishelhiynfolkets etnografiske teori fremstår i kontrast. Disse baggrunde udgør bogens anden store force.

Diskussionen bevæger sig raskt fra Adam Smiths tanker om liberal modernitet til Stratherns om Melanesien og Clastres' om det sydamerikanske lavland.

Det første kapitel, „Løgn og tilsløring“ (*Lying and Obfuscation*), omhandler samtale og kommunikation. I modsætning til Grices kvalitetsmaksime („sig ikke noget, du anser for at være usandt“) siger Careys venner netop usandheder, ikke så meget for at bedrage nogen som for at holde information om sig selv privat. Folk lyver om sig selv, og dette er mere eller mindre forventet, eftersom det indre selv holdes tilsløret. De lyver sjældnere om neutrale, faktuelle anliggender eller for med vilje at fordreje viden om andre. Det er dog samtidig påfaldende, at snak om andre mennesker fokuserer på folks handlinger og ikke på deres dybtføjte motivationer og tilbøjeligheder. „Det sande jeg“ er uudgrundeligt.

Det andet kapitel, „Tillid eller tolerance?“ (*Trust or Tolerance?*), går i rette med idéen om, at disse to kvaliteter nødvendigvis hænger sammen. Her er baggrunden den skotske oplysningstids begreb om venskab, der bygger på sympati, lighed, genkendelse og tillid. Carey foreslår her, at tillid ikke kan tolerere forræderi; vi bør med andre ord ikke antage, at en højere grad af tillid medfører en højere grad af tolerance. I dette samfund i de Høje Atlasbjerge er venskab grundlæggende og bygger ganske rigtigt på sympati. Venner lyver af og til over for eller forråder hinanden. Men ofte hersker tolerancen alligevel, eftersom det er almindeligt anerkendt, at andre mennesker er autonome, og at det ikke kan lade sig gøre at besidde indgående viden om dem.

Det tredje kapitel, „Tilfældets triumf“ (*The Triumph of Contingency*), handler om (manglen på) politiske institutioner, der fremmer koordinering og arbejder for det fælles bedste. Carey sætter her sin etnografi op mod den antropologiske litteratur om anarkiske samfund, hvor institutionaliseret politisk magt aktivt modarbejdes. For forskere som Clastres, Scott og Graeber er anarkisme en ideologi, en bevidst modstand mod statslignende institutioner. Carey argumenterer for, at ishelhiynfolkets samfund er anarkisk pr. automatik. Det siges, at der findes nogle rådsforsamlinger, men disse er flygtige og sammenkaldes kun for at tage sig af et umiddelbart opstået behov eller projekt. Anarki er altså et produkt af kombinationen mellem en udbredt mistro og den kontrolafvisende og „hårdføre autonomi“ – ikke et resultat af nogen form for statsfjendtlig ideologi.

I det sidste kapitel, „Konspiration, trolddom og tyveri“ (*Conspiracy, Witchcraft and Theft*), undersøger Carey, hvordan hverdagslivets infrastrukturer giver form til mistroens forestillingsverden. Her sætter han samfundet i de Høje Atlasbjerge i kontrast til nogle, der er meget anderledes – først i det urbane Ukraine, som han selv har erfaret det, og hvor mistro tager form af konspirationsteorier, og derpå i Cameroun, hvor mistro koncentrerer sig omkring hekse. Med sin læsning af litteraturen om konspirationsteorier foreslår han, at sammensværgelsens „æstetik“ er bureaukratisk. Konspirationsteorier antager, at der findes skjulte kompleksiteter og et højt organisationsniveau, som teorien hævder at afsløre. I trolddomsforestillinger lurer faren derimod midt i den nære omgangskreds: blandt familien og naboerne. Careys venner går ikke synderligt op i hverken konspiratorer eller hekse. Det er i stedet tyven, der er den mest fremtrædende genstand for mistro – og værst af alle er „videnstyven“, der snupper information fra folk for at kunne stjæle fra dem eller gøre dem fortræd. Dette passer selvfølgelig til beskrivelsen af det ishelhiynske samfund som et sted, hvor det er i din bedste interesse at holde viden om dig selv for dig selv.

Dét er dristige påstande. Carey karakteriserer hele samfund og måder at tænke på: urbane bureaukratiske infrastrukturer og deres konspirationstænkning, nære sociale infrastrukturer og deres hekse, som lurer midt i det hele, og endelig en slags dunkelhedens infrastrukturer, hvori det går ud på at holde privat viden privat. Sådanne grove generaliseringer grænser til idealtyper – med alt det stof til eftertanke, idealtyper kan levere. I det område i Uganda, hvor jeg selv arbejder, er alle tre former for mistro almindelige. Udfordringen ligger i at identificere de situationer og relationer, hvor hver enkelt af dem gør sig gældende.

Nogle af de forslag, der fremlægges i bogen, kunne med fordel følges yderligere. Uvisheden om andre mennesker og den dertilhørende mistro fremsættes i ret kategoriske termer, hvorimod det måske kunne være givtigt at undersøge de skiftende, processuelle og tentative aspekter af mistro og tillid. Carey berører kortvarigt disse aspekter. Om nogle mennesker er det mere umuligt at vide noget, end det er om andre.

Information eller endda opfattelser, der bygger på en persons handlinger, kan bekræftes eller i det mindste forhærdes med tiden. Sandfærdigheden stilles i bero, indtil virkeligheden eller en tredjeparts fortælling leverer nogle beviser. En undersøgelse af det gradvise og processuelle passer ikke godt ind i den type argumentation, Carey med så overbevisende styrke lægger frem, men som enhver dygtig etnograf skitserer han nogle mulige veje, andre ville kunne gå.¹

Så konklusionen bliver: Læs denne bog! Den behandler emner, der er grundlæggende for samfundet og det sociale liv: tillid og mistro, *personhood* og politik, kommunikationens natur. Og det gør den med en imponerende

rækkevidde ud i klassisk og samtidig social teori. Den mestrer den antropologiske dyd, det er at sammenligne, idet den inddrager etnografi og etnografiske teorier fra andre steder. Den er kort. Den er god læsning. Stilen er – jeg vil nødig sige tilgængelig, for det lyder så teknisk – den er det modsatte af tung: *let*, selvom den behandler nogle vægtige emner. Den er flydende, og den flyder med humor, ironi og rammende vignetter om Carey og hans venner, der står ryg mod ryg med skotske oplysningstænkere.

Note

1. En nylig udgivelse tilbyder en række andre tilgange til emnet (Mühlfried 2018).

Litteratur

Mühlfried, Florian (ed.)

2018 *Mistrust. Ethnographic Approximations*. Bielefeld: transcript-verlag.

Susan Reynolds Whyte
Professor
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

Oversat fra engelsk af Astrid Grue